

Jaakko Ossa

TULOVEROLAKI KÄYTÄNNÖSSÄ

Alma Talent
Helsinki 2020

Tilaa Tuloverolaki käytännössä -kirja Alma Talent Shopista:
shop.almatalent.fi

2., uudistettu painos

Copyright © 2020 Alma Talent Oy ja Jaakko Ossa

Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4146-2

ISBN 978-952-14-4148-6 (verkkokirja)

Kannen sarja-asu: Heikki Sallinen

Taitto: Sirpa Puntti

Paino: BALTO print, 2020 Liettua

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

ESIPUHE

Kiinnostuin opiskeluaikana vero-oikeudesta sen vuoksi, että sillä on läheinen suhde veropolitiikkaan. Suomessa sekä vero-oikeuden tutkijat että myös käytännön toimijat ovat osallistuneet aktiivisesti veropoliittiseen keskusteluun. Vero-oikeuden tutkiminen ilman minkäänlaista yhteyttä veropolitiikkaan ei olisi kovinkaan mielekästä. Kiinnostustani veropolitiikkaan olen voinut hyödyntää sekä työssäni että harrastuksissani.

Tavoitteenani on ollut kirjoittaa käytännönläheinen teos tuloverolaista. Tuloverolain säännöksiä sovelletaan luonnollisen henkilön lisäksi myös oikeushenkilöihin. Kirjassa painopisteenä on kuitenkin luonnollisen henkilön verotus. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö teoksessa myös sivuta yritysverotusta koskevia kysymyksiä, sillä tuloverolaissa on useita säännöksiä, joilla on läheinen kosketus yritysverotukseen. Teoksessa käsitellään muun muassa sitä, miten luonnollisen henkilön yritys-toiminnasta saamia tuloja verotetaan. Nämä kysymykset ovat olleet kirjan viimeistelyvaiheessa välillä osittain kiivaankin veropoliittisen keskustelun kohteena.

Olen aikaisemmin kirjoittanut useita teoksia, joissa olen käsitellyt lähes kaikkia nyt esillä olevia kysymyksiä. Nyt käsillä olevaa kokonaisuuden kaltaista teosta en ole kuitenkaan aikaisemmin laatinut. Olen kuitenkin voinut hyödyntää tässä kirjassa aikaisempia teoksiani. Jälleen kerran oli mielenkiintoista havaita se, kuinka paljon muutoksia sekä lainsäädäntötasolla että oikeuskäytännössä tapahtuu. Tosin muutokset

ovat viime vuosina koskeneet lähinnä vain yksityiskohtia. Merkittäviä rakenteellisia muutoksia tuloverolakiimme ei ole tullut eikä sellaisia ole ilmeisesti lähivuosina tulossakaan. Tuloverolaki ei välttämättä kaipaa-kaan isoa rakenteellista muutosta. Hyvänä linjauksena tulevaisuuden lainsäädäntötyössä voisi olla se, että erilaisia vähennyksiä karsittaisiin ja samalla voitaisiin lieventää erityisesti ansiotulojen verotusta. Korkeimman marginaaliveron laskeminen 50 prosenttiin voisi olla tämän vuosikymmenen tavoite.

Vero-oikeudellisista ja yritysjuridiikkaan liittyvistä kysymyksistä olen eniten vaihtanut ajatuksia professori Raimo Immosen ja professori Seppo Villan kanssa. Heidän kanssaan olen saanut myös kirjoittaa useita yhteisiä teoksia. Veropolitiikan käytännön tekemisen mielenkiintoisista yksityiskohdista olen saanut keskustella erityisesti kansanedustaja Petteri Orpon kanssa. Erityisen antoisia ovat olleet useat keskusteluni OTK, Head of Tax, Reijo Salon kanssa. Ilman heitä vero-oikeuden harrastaminen olisi huomattavasti tylsempää kuin mitä se nyt on. Kirjan toimitustyössä suurena apuna ovat olleet Terhi Lohtander ja Saara Palmberg. He ovat tehneet tarkkaa työtä.

Lopuksi haluan kiittää puolisoani Pirkkoa ja tyttäriäni Heljää ja Pihlaa. Pirkko varmisti jälleen kerran sen, että teos lähti kustannustoimittajille luettavassa muodossa. Tyttäreni ovat saaneet myös pienen kosketuksen vero-oikeuden saloihin, sillä molemmat ovat seuranneet kevään aikana tiiviisti sitä, miten pörssiosinkojen verokohtelu muuttuu. Osakesäästäjinä he ovat vankkoja pienten osinkojen verovapauden kannattajia.

Kokemäellä toukokuun 18. päivänä 2013

Jaakko Ossa

ESIPUHE 2. PAINOKSEEN

Edellisen painoksen kirjoittamisesta on vierähtänyt seitsemän vuotta. Vaikka tänä aikana tuloverotuksessa ei ole tapahtunut merkittäviä rakenteellisia muutoksia, teoksen päivittäminen taas kerran on vahvistanut sen, että vero-oikeuden piirissä tapahtuu siitä huolimatta paljon. Pienempien lainsäädäntömuutosten lisäksi korkein hallinto-oikeus on antanut useita merkittäviä ratkaisuja. Olen pyrkinyt ottamaan keskeiset KHO:n uusimmat ratkaisut mukaan tähän painokseen.

Teoksen rakenteen olen pitänyt käytännössä samana. Myöskin teoksen tavoite on pysynyt samana eli olen pyrkinyt tuomaan esille mahdollisimman selväsanaisesti vaikeaselkoisimmatkin tuloverolain säännökset.

Kirjan toimitustyössä suurena apuna on ollut Nina Ojanen. Nopealla toimitustyöllä olet paikannut allekirjoittaneen kirjoitustyön viiveet.

Turussa huhtikuun 20. päivänä 2020

Jaakko Ossa

SISÄLLYS

Esipuhe	5
Esipuhe 2. painokseen	7
Lyhenteet	17
1 Johdanto	19
1.1 Kirjan tarkoitus	19
1.2 Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa	21
1.3 Taannehtiva verolainsäädäntö ja perusteltujen odotusten suoja	22
1.4 Verosuunnittelun lainsäädännöllinen perusta	25
1.5 Verosuunnittelun ja veronkierron rajanveto	26
1.6 Selvittämismenettely ja todistustaakkakysymykset verotuksessa	32
2 Verovelvollisuuden ulottuvuus	37
2.1 Keskeisiä käsitteitä	37
2.2 Verovelvollisuuden alueellinen ulottuvuus	40
2.2.1 Kansainvälisen vero-oikeuden periaatteita	40
2.2.2 Yleinen verovelvollisuus	42
2.2.3 Rajoitettu verovelvollisuus	46
2.3 Kaksinkertaisen verotuksen poistamismenetelmistä	48
2.4 Kokonaan tai osittain verovapaat yhteisöt	51
3 Tuloverojärjestelmän perusteet	63
3.1 Tulolajit	63
3.2 Tulolähdejako	65
3.3 Rajanvetotilanteita tuloverolakien välillä	69
3.3.1 Johdanto	69
3.3.2 Asunto- ja kiinteistökauppa	70
3.3.3 Kiinteistöliiketoiminta	73

3.3.4	Yksityishenkilön osakesijoittaminen ja arvopaperikauppa	74
3.3.5	Ammattinharjoittajan osakeomistus	77
3.3.6	Mikä on säästymisvaikutuksen merkitys?	79
3.4	Maatilatalouden tulolähde suhteen muihin tulolähteisiin	84
3.5	Muu tulonhankkimistoiminta ja harrastustoiminta	85
3.6	Rajanveto tuloverolain ja perintö- ja lahjaverolain välillä	86
4	 Henkilökohtaisen verotettavan tulon laskeminen	89
4.1	Yleistä	89
4.2	Ansiotulot ja niistä tehtävät vähennykset	97
4.2.1	Tulot	97
4.2.2	Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot	101
4.2.3	Matkakustannusten korvaukset	107
4.2.4	Vahingonkorvaukset, vakuutusosuudet ja sopimussakko	109
4.2.5	Apurahojen, palkintojen ja voittojen verotus	110
4.2.6	Osittain tai kokonaan verovapaat ansiotulot	112
4.3	Vähennykset	112
4.3.1	Erytyypilliset vähennykset	112
4.3.2	Luonnolliset vähennykset	113
4.3.3	Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset	120
4.4	Verosta tehtävät vähennykset	123
4.4.1	Kotitalousvähennys	123
4.4.2	Muut vähennykset	126
4.5	Tulon ja menon jaksottaminen	127
4.6	Tulontasaus	132
5	 Vuokrat, korot ja metsätalous osana pääomatuloverojärjestelmää	133
5.1	Vuokraustoiminnan verokohtelu	133
5.1.1	Vuokratulojen verotus	133
5.1.2	Vuokratulon hankinnasta aiheutuneet menot	137

5.2 Korot tuloverotuksessa	144
5.2.1 Koron käsite	144
5.2.2 Korkotulojen verotus	145
5.2.3 Koroton laina ja kauppahintavelka	149
5.2.4 Korkojen vähennysjärjestelmä	150
5.2.5 Korkojen jaksotussäännökset	155
5.3 Metsätalouden verotus	156
5.3.1 Tulojen veronalaisuus	156
5.3.2 Metsätalouden tulosta vähennettävät erät	160
5.3.3 Tulon ja menon jaksottaminen	166
5.3.4 Yhteismetsä ja sen verokohtelu	167
6 Luovutusvoittoverotus	173
6.1 Oikea verovelvollinen	173
6.2 Omistusaika ja luovutusvoiton jaksotussäännökset	174
6.3 Hankintameno ja hankintameno-olettama	175
6.4 Miten luovutushinta määräytyy?	177
6.4.1 Luovutushinta ja sen määräytyminen	177
6.4.2 Voiton hankkimisesta aiheutuneet kulut	179
6.4.3 Luovutushintaan lisättävät erät	180
6.5 Kaupan ja vaihdon luovutusvoittoverotus	180
6.5.1 Kauppa	180
6.5.2 Vaihto ja yhteisomistussuhteen purku	182
6.5.3 Osakevaihto	184
6.6 Kokonaan ja osittain verottomat myynnit	186
6.6.1 Oma tai perheen vakituinen asunto	186
6.6.2 Koti-irtaimisto	188
6.6.3 Sukupolvenvaihdosluovutukset	189
6.6.4 Luonnonsuojeluvaihto	201
6.6.5 Pakkolunastus ja siihen rinnastettava menettely	201
6.6.6 Luovutus valtiolle ja muille julkisyhteisöille	202
6.6.7 Pienet luovutukset	202
6.7 Lahjanluonteinen kauppa	203
6.7.1 Alihintaisuus – verotettava lahja?	203

6.7.2	Alihintaisuuden vaikutus luovuttajan verotuksessa	203
6.7.3	Lahjanluonteinen kauppa ja hallintaoikeuden pidätys	205
6.7.4	Lahjanluonteinen kauppa ja erilliset luovutukset	206
6.7.5	Lahjanluontoisen kaupan ja kaupan yhdistäminen.	207
6.7.6	Alihintainen luovutus osakeyhtiölle.	207
6.7.7	Lahjanluonteinen kauppa sukupolvenvaihdoksessa	210
6.7.8	Omien osakkeiden hankkiminen ja alihintainen kauppahinta.	210
6.8	Vastikkeetta saadun omaisuuden myynti	211
6.8.1	Lahja	211
6.8.2	Perintö.	216
6.8.3	Perintö ja omistusajan laskeminen	218
6.8.4	Perintönä tai lahjana saadun maatala- tai yritysvarallisuuden hankintameno	219
6.8.5	Vastikkeeton vai vastikkeellinen saanto?	224
6.8.6	Osituksessa saadun omaisuuden myynti	226
6.8.7	Ositus- vai perintösaanto?	228
6.8.8	Oikea verovelvollinen – kuolinpesä, leski vai perillinen?	231
6.9	Hallintaoikeuden vastikkeellisen luovutuksen verokohtelu	233
6.10	Maatilakaupan verotus	235
6.10.1	Maatilatalous ja maatalan käsite.	235
6.10.2	Myyjän verotus maatalan kaupassa	236
6.11	Henkilöyhtiön osuuden luovutus	240
6.11.1	Yhtiöosuuden hankinta-ajankohdan ja hankintameno määräytyminen.	240
6.11.2	Uusien yhtiömiesten mukaan ottaminen	242
6.11.3	Negatiivisen oman pääoman verotuksellinen merkitys luovutusvoittoverotuksessa.	243

6.12 Osakeyhtiön myynnin verokohtelu	246
6.12.1 Arvopapereiden omistusaika ja hankintameno	246
6.12.2 Osakkeen hankintameno erityistilanteita	251
6.12.3 Työpanososakkeiden luovutuksen verokohtelu	257
6.13 Luovutustappio	258
6.14 Luovutusvoittoverotuksen kansainvälinen ulottuvuus	263

7 Sijoitusrahastot, osakesäästötili ja henkivakuutukset	267
7.1 Sijoitusrahastot	267
7.2 Osakesäästötili	270
7.3 Henkivakuutukset	274
7.3.1 Tuloverokohtelu	274
7.3.2 Työnantajan maksamat vakuutusmaksut	275
7.3.3 Lahjaverotus	277
7.3.4 Kuolemantapauskorvaus	278
7.4 Kapitalisaatiosopimus	278
7.4.1 Tuloverotus	278
7.4.2 Vastikkeetta saatuun kapitalisaatiosopimukseen käypä arvo ja hankintameno	280
7.5 Vapaaehtoinen eläkesäästäminen	282
7.5.1 Johdanto	282
7.5.2 PS-lain vaikutus verotukseen	283
7.5.3 Vähennyssäännökset	289
7.5.4 Ulkomailta otettu eläkevakuutus	292
7.5.5 Eläkkeiden verotus	292
7.5.6 Kuolemantapauksen nojalla maksettavat vakuutussuoritukset	294
7.6 Työnantajan järjestämä eläketurva	296
7.6.1 Verokohtelu työntekijän verotuksessa	296
7.6.2 Eläkeiän verotuksellinen merkitys	296
7.6.3 Vakuutuksen siirto	297
7.6.4 Kollektiivinen eläkevakuutus	297
7.6.5 Eläketurvan järjestäminen ilman vakuutusta	298
7.6.6 Palkkaa vai vakuutusta?	298
7.7 TVL 35 b §:ssä tarkoitettu eräiden vakuutusten erityinen verotusmenettely	300

8 Kuolinpesän verokohtelu	303
8.1 Kuolinpesän verotuksellinen asema	303
8.1.1 Kuolinvuoden verotus	303
8.1.2 Erillinen verovelvollisuus	304
8.1.3 Ulkomainen kuolinpesä	306
8.2 Elinkeinotoimintaa harjoittava kuolinpesä	306
8.2.1 Erillinen verovelvollisuus	306
8.2.2 Elinkeinovarallisuuden myynti	307
8.3 Maatilatalouden tulolähde	309
8.4 Kuolinpesässä on vain yksi osakas	309
8.4.1 Osakkaan verosubjektius	310
8.4.2 Osakaspiiri epäselvä	311
8.5 Kuolinpesän osuuden luovutus	312
8.6 Kuolinpesän yhtiöittäminen	314
8.6.1 Omistussuhteet	314
8.6.2 Jatkuvuusperiaatteen merkitys	314
8.6.3 Identtisyden säilyminen	315
8.6.4 Maatilan yhtiöittäminen	315
8.6.5 Varainsiirtoverotus	315
8.6.6 Omistustajan laskeminen	316
8.6.7 Hankintamenon määräytyminen	317
8.7 Kuolinpesä ja luovutusvoittoverotus	318
8.7.1 Hankinta-ajankohta ja hankintameno	318
8.7.2 Luovutukset sisäkkäisten kuolinpesien tilanteissa	320
8.7.3 Kuolinpesä ja oman asunnon luovutusvoitto	320
9 Yritystoiminnan omistajan tuloverotus	323
9.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja	323
9.1.1 Yritystulon jakaminen	323
9.1.2 Yritystulon jakaminen yrittäjäpuolisoiden kesken	325
9.1.3 Yksityisöt yksityisliikkeestä ja maatilataloudesta	326
9.1.4 Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus	327
9.1.5 Yksityisen elinkeinonharjoittajan tappiot	330

9.2	Elinkeinoyhtymän verotus	331
9.2.1	Yleistä	331
9.3	Elinkeinotulolähteen tulon jakaminen	335
9.3.1	Muiden tulolähteiden tulot	338
9.3.2	Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen verokohtelu	338
9.4	Osakeyhtiö	340
9.4.1	Yleistä	340
9.4.2	Osingot noteeratusta yhtiöstä	341
9.4.3	Osingot muista kuin noteeratuista yhtiöistä	341
9.4.4	Ulkomaiselta yhtiöltä saatu osinko	345
9.4.5	Osingonjako in natura	345
9.4.6	Suosiva osingonjako ja sen verokohtelu	347
9.4.7	Erisuuruinen osinko yhtiöjärjestyksen määräysten perusteella	349
9.4.8	Osinkotulon jaksottaminen	352
9.4.9	Ennako-osinko	353
9.4.10	Väliosinko	354
9.4.11	Osingonjaon peruuttaminen	355
9.4.12	Varojen jakaminen sijoitetusta vapaasta omasta pääomasta	357
9.5	Osuuskunnan ylijäämänjaon verokohtelu	359
9.5.1	Yleistä	359
9.5.2	Julkisesti noteeratusta osuuskunnasta saatu ylijäämä	359
9.5.3	Muusta kuin julkisesti noteeratusta osuuskunnasta saatu ylijäämä	360
9.5.4	Luonnollisen henkilön yritystuloon kuuluva ylijäämä	363
9.5.5	Ylijäämän jakoperusteena työpanos	364
9.5.6	Osuuskunnan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta	365
9.5.7	Kuluttajan elantomenojen vähentyminen osuuskunnan jäsenyyden johdosta	367

9.6 Yritystoiminnan lopettamisen verokohtelu	367
9.6.1 Toiminimen lopettaminen	367
9.6.2 Henkilöyhtiön purkaminen	369
9.6.3 Osakeyhtiön purkaminen	371
Oikeustapaushakemisto	375
Asiahakemisto	379